

Familjehem: En stor omställning och ett stort ansvar

- **En kvalitativ studie om konsulentstöd utifrån
familjehemsföräldrars och personalens upplevelser**

Författare: Nathalie Ytre-Eide

Handledare: Per Carlson

Kursansvarig: Hélène Lagerlöf

Examinator: Lambros Roumbanis

Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper

Kandidatuppsats 15hp

Examensarbete i socialt arbete 15hp Vårterminen 2016

Programmet för Socialt arbete med storstadsprofil

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till det engagemang och tid den konsulentstödda verksamheten har gett mig så att denna studie kunde bli möjlig. Familjehemmen som har ställt upp i denna studie gör ett fantastiskt jobb för ungdomar och tar på sig ett stort ansvar. Tack för att ni tog er tid och bjöd in mig i er hemmiljö. Era insatser och upplevelser av den hjälp ni får behöver uppmärksammas mer. Sedan vill jag även tacka min handledare som hjälpt mig under arbetets gång och min familj som korrekturläst uppsatsen.

Family home: A big change a great responsibility

Abstract

The purpose of this study was to investigate the experience of the support given to the family home through a consultant supported activities. The questions for the study was how the foster parents and staff feel the support. Three family advisers and two foster parents were interviewed. With a qualitative method and a phenomenological focus could be the experience of consultant support are studied. To get an understanding of the interviews, two different analytical perspectives in the form of systems theory and the development of ecology. The results showed, as in previous research that the key elements in supporting the accessibility, information, relationships, training, tutorial and meet with other foster homes. The results showed that both the foster parents in the study were satisfied with consultant support overall. The study showed, however, that the business could offer new foster training before an initial investment made which foster parents mattered significantly. Operations were also less able to offer a good continuous education in the form of lectures. The study's results together with previous research also showed that the perception of a lack of available network of foster parents.

Keywords: Foster, Foster Parents, Commissioner Aided family business, Support

Nathalie Ytre-Eide

Familjehem: En stor omställning och ett stort ansvar

Sammanfattning

Syftet med denna studie var att undersöka upplevelsen av stödet som ges till familjehem via en konsulentstödd verksamhet. Frågorna för studien var hur familjehemsföräldrarna och personalen upplever stödet. Tre familjehemskonsulenter och två familjehemsföräldrar intervjuades. Med en kvalitativ metod och en fenomenologisk inriktning kunde upplevelsen av konsulentstödet studeras. För att få en förståelse för intervjumaterialet användes två olika analys perspektiv i form av systemteorin och utvecklingsekologin. Resultatet visade i likhet med tidigare forskning att viktiga delar i stödet var tillgänglighet, information, relationer, utbildning, handledning och träffar med andra familjehem. Resultatet visade att båda familjehemsföräldrarna i studien var nöjda med konsulentstödet överlag. I studien framkom dock att verksamheten inte kunde erbjuda nya familjehem utbildning innan en första placering görs vilket familjehemsföräldrarna framhävde som väsentligt. Verksamheten hade även sämre möjligheter att erbjuda en bra kontinuerlig utbildning i form av föreläsningar. Studiens resultat tillsammans med tidigare forskning visade även att upplevelsen av ett bristande nätverk finns hos familjehemsföräldrar.

Nyckelord: Familjehem, Familjehemsföräldrar, Konsulentstödd familjehemsverksamhet, Stöd

Nathalie Ytre-Eide

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställningar	2
Tidigare forskning	2
Tillgänglighet, information och relation till socialsekreteraren	2
Utbildning och Erfarenhetsutbyte	3
Teori	4
Systemteorin- Hur ett system fungerar	5
Generella systemteorin och nätverk	5
Utvecklingsekologin- Systemens miljöfaktorer och deras påverkan i utveckling	6
Metod	7
Metodval	7
Avgränsningar och urval	8
Konstruktion och Genomförandet av de kvalitativa intervjuerna	9
Litteratursökning	10
Bearbetning och analys av intervjumaterialet	10
Etiska övervägande	11
Generalisering och trovärdighet	11
Metoddiskussion- Fördelar och Svårigheter med kvalitativa intervjuer	12
Resultat och analys	14
Tillgänglighet, kommunikation och relation till familjehemskonsulenten	14
Tillgänglighet	14
Kommunikation	18
Relation till familjehemskonsulenten	20
Utbildning, handledning och Erfarenhetsutbyte	21
Utbildning och Familjehemsträffar	21
Handledning och hembesök	26
Diskussion	27
Tillgänglighet, kommunikation och relation till familjehemskonsulenten	27
Utbildning, handledning och erfarenhetsutbyte	28
Slutsatser och reflektioner av studien	30
Förslag på framtida forskning	31
Källförteckning	32
Tryckta källor.....	32
Elektroniska källor.....	32
Bilaga 1	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Inledning

Den 1 november 2013 hade 22700 barn och ungdomar en heldygnsinsats. Största delen av dessa barn och ungdomar placerades i familjehem då det är den vanligaste placeringsformen (Socialstyrelsen 2014, s.8). Sveriges kommuner har enligt § 12 SoL skyldigheter att arbeta för att barn och ungdomar växer upp under trygga och bra förhållanden. Därför kan ett barn under 18 år placeras i ett familjehem av socialtjänsten om det anses vara det bästa för barnet.

Socialtjänsten är skyldig enligt § 22 SoL att kunna erbjuda familjehem till barn som är i behov och även ge familjehemmet det stöd som kan behövas för att ge en god vård till barnet.

För att detta stöd ska kunna ges menar Socialstyrelsen att socialtjänsten behöver ge fortlöpande information samt anpassa stödet efter familjehemsföräldrarnas åsikter (Socialstyrelsen 2013a, s.28). Familjehemmen har även rätt enligt lag att få den utbildning som de behöver och fortsatt stöd under hela placeringstiden. Det har även utifrån tidigare forskning visats att träffar med andra familjehem är betydelsefullt (Socialstyrelsen 2013a, s.37).

Det framkommer även i ett betänkande från statens offentliga utredningar, *Barnen som samhället svek*, att många kommuner har svårt att rekrytera familjehem medan antalet barn som behöver placeras ökar. Bristen på familjehem har gjort att flera privat företag och organisationer startar konsulentstödda verksamheter som rekryterar familjehem. De konsulentstödda verksamheterna förmedlar sedan familjehemmen till kommunerna som utreder om familjehemmet uppfyller kraven som finns för att bli ett familjehem (SOU 2011:9, s.194). Det finns idag inga krav på kompetens för att få starta de konsulentstödda verksamheterna men krav på tillståndsplikt för att få starta verksamheterna diskuteras, bland annat i en motion av Riksdagen. Riksdagen ställer sig bakom förslaget, om krav på tillståndsplikt, då de menar att många kommuner har svårt att rekrytera familjehem och därför använder sig av de privata verksamheterna (Riksdagen 2015). Kommunen är fortfarande ytterst ansvarig för det placerade barnet, skillnaden är att råd och stöd som kommunen annars ger till familjehemmen ges av konsulentverksamheten enligt 6kap. 7 § SoL (Socialstyrelsen 2013, s.82b).

Många familjehem får stöd via en konsulentstödd verksamhet där det idag inte finns några krav på kompetens hos dem som startar verksamheterna. Socialstyrelsen framhäver att det finns begränsad forskning om samhällsvården i Sverige överlag och familjehemsföräldrarnas upplevelser av stödet från både kommuner samt privata företag har undersökts i liten

utsträckning (Socialstyrelse 2013b, s.30). Ändå förklarar Socialstyrelsen hur viktigt stödet till familjehemmen är för att skapa en bättre vård för barnet, minska antalet omplaceringar och öka chansen att familjehemsföräldrarna vill fortsätta som familjehem (Socialstyrelsen 1990 se Wåhlander 1990, s.5-8). Familjehemsföräldrars upplevelser av stödet som ges från både socialtjänsten och konsulentstödda verksamheter behöver undersökas. För denna studie valdes att undersöka hur upplevelsen av ett konsulentstöd såg ut utifrån familjehemsföräldrarna och personalen inom en konsulentstödd verksamhet.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka stödet som ges till familjehemmen via en konsulentstödd verksamhet.

- Hur upplever personalen inom den konsulentstödda verksamheten stödet som de kan erbjuda familjerna?
- Hur upplever familjehemsföräldrarna den konsulentstödda verksamhetens stöd?

Tidigare forskning

Under detta avsnitt presenteras tidigare forskning om upplevelser av stöd från socialtjänsten. Tidigare forskning har påvisat viktiga delar i stödet som sedan används för att studera hur dessa upplevdes i ett konsulentstöd. Anledningen till att tidigare forskning om stöd från socialtjänsten används, är för att ingen relevant vetenskaplig forskning utifrån familjehemsföräldrars upplevelser av konsulentstöd hittades.

Tillgänglighet, information och relation till socialsekreteraren

Inom både svensk och internationell forskning om familjehemsföräldrars upplevelser av stödet från socialtjänsten, framkom grundläggande delar som var avgörande för känslan av ett bra stöd. Tre viktiga delar i stödet var tillgänglighet, information och relation till socialsekreteraren. Den viktigaste delen för att känslan av ett bra stöd skulle uppnås var att en bra relation kunde skapas till socialsekreteraren. Familjehemsföräldrarna hade behov av att känna förtroende för socialsekreteraren och själva känna sig respekterade i relationen (Wåhlander 1990; Macgregor, Rodger, Cummings & Leschied 2006; Denby, Rindfleisch & Bean 1999, s. 300-301; Ivanova & Brown 2010, s.1799-1801). För att de skulle kunna känna sig respekterade behövde de ha möjlighet att framföra sina åsikter, få något slags positivt erkännande och en känsla av att känna sig som ett lag med socialsekreteraren i arbete med den

placerade ungdomen (Wåhlander 1990; Ivanova & Brown 2010, s.1799-1801; MacGregor et al. 2006, s. 359-360).

Familjehemsföräldrarna uttryckte att det var viktigt att ha en tillgänglig socialsekreterare som de vid behov kunde komma i kontakt med. Betydelsen av tillgängligheten framhövdes i en kanadensisk studie där många familjehemsföräldrar kände sig ensamma i svåra situationer på grund av att de inte kunde kontakta socialsekreteraren efter arbetstid (MacGregor et al. 2006, s. 359-360).

En granskning som Länsstyrelsen i Västra Götalands län gjort visade att de som var missnöjda med stödet hade för lite besök och personalen var svår att få tag i. (Länsstyrelsen 2008, s.16). Wåhlanders studie (1990) visade att det vanligaste var att familjehemmen fick besök en gång om året men att en del fick besök en gång i halvåret. Var femte familjehemsförälder kände behov av mer kontakt både via telefon och besök.

Betydelsen av erkännandet i arbetet och en tillgänglig socialsekreterare visade en amerikansk studie. Studien visade att bristande erkännande från personalen och en otillgänglighet gjorde att en del familjehemsföräldrar hade känslan av att de inte hade något stöd alls i deras arbete (Denby, Rindfleisch & Bean 1999, s. 300-301). Informationens betydelse visade sig vara betydande främst innan placering skedde. Många familjehemsföräldrar i flera studier upplevde på grund av den bristande informationen att de inte kunnat bemöta barnet på bästa sätt (Wåhlander 1990; MacGregor et al. 2006, s. 359-360; Denby, Rindfleisch & Bean 1999, s. 300-301; Länsstyrelsen 2008, s.16). Familjehemsföräldrarnas behov av stöd visade sig vara större i början av en placering(Wåhlander 1990, s.76).

De nämnda delarnas betydelse i stödet visar familjehemsföräldrarna i en svensk studie då de som var missnöjda med socialtjänstens stöd saknade förtroende till socialsekreteraren, önskade en tätare kontakt, större tillgänglighet och ville ha en känsla av samförstånd i arbete kring ungdomen (Wåhlander 1990, s. 54-60).

Utbildning och Erfarenhetsutbyte

Utbildning och erfarenhetsutbyte genom att träffa andra familjehem var två viktiga delar i stödet som också framhövdes i de svenska och internationella studierna. Även inom dessa två områden visade den svenska och internationella forskningen liknande resultat. En svensk studie visade att den vanligaste typen utbildning som familjehemsföräldrar får är erfarenhetsträffar med andra familjehem och föreläsningar (Wåhlander 1990, s.87-89).

En granskning från Länsstyrelsen som gjorts i Västra Götaland visade att många svenska familjehemsföräldrar hade deltagit i någon form av kompetensutveckling genom föreläsningar eller gruppträffar. Familjehemsföräldrarna i granskningen och även i internationell forskning visade vikten av fortgående utbildning i form av föreläsningar, handledning och stöd från ett familjehemsnätverk (Länsstyrelsen 2008, s.17; Ivanova & Brown 2010, s.1799-1801).

Träffarna med andra familjehem utgjorde en viktig del i den kontinuerliga utbildningen vilket både den svenska och internationella forskningen visade. Träffarna ansågs vara en viktig del i stödet för att familjehemsföräldrarna fick träffa andra i samma situation och dela erfarenheter som andra familjer inte har (Wåhlander 1990, s.87-89; Länsstyrelsen 2008, s.17; Macgregor et al. 2006, s.360- 364; Ivanova & Brown 2010, s.1799-1801; Denby, Rinfleisch & Bean 1999, s.300-302).

En kanadensisk studie visade att det även fanns ett behov av att kunna dela erfarenheter och stötta varandra på ett mer strukturerat sätt (Macgregor et al. 2006, s.360- 364). Liknande visade en amerikansk studie att familjehemsföräldrarna behövde hjälp från socialtjänsten i att stötta varandra genom något slags forum för informationsutbyte (Denby, Rinfleisch & Bean 1999, s.300-302). En brittisk studie visade att familjehemsföräldrarna behövde stöttande nätverk som även gav dem erkännande i deras arbete. De var positiva till den brittiska socialtjänstens försök att upprätta nätverk för familjehemsföräldrarna genom utbildning och stödgrupper. De saknade dock ett nätverk som var oberoende av socialarbetaren då de hade ett behov av att få bekräftelse från någon annan (Ivanova & Brown 2010, s.29). Wåhlander (1990) visade att nya familjehemsföräldrar var i störst behov av utbildning.

Teori

Teorier skapar en möjlighet för studien att utifrån flera perspektiv fokusera och skapa en förståelse kring det som studeras (Ahrne & Svensson 2011, s.193). Teorierna i denna studie gör att interaktionen mellan den konsulentstödda verksamhetens personal och familjehemsföräldrarna kan analyseras, för att på så sätt se vilken funktion stödet har för familjehemmen.

Teorierna som valdes för studien var systemteorin och utvecklingsekologin, som båda har ett likande perspektiv i form av att de studerar hur olika system påverkar den enskilda individen. Genom att studera familjehemmen utifrån systemteorin kan en förståelse skapas för hur familjehemsföräldrarna använder stödet och vilken betydelse de får för dem i deras arbete som familjehem. Utvecklingsekologi handlar främst om barnets utveckling genom livet och

vilken inverkan miljön har på utvecklingen. Teorin handlar även om att studera hur enskilda individer i en ömsesidig relation där individen både påverkas och påverkar människor i sin omgivning. Samspelet mellan individen och miljön ses som ett system vilket kan ge en förståelse för hur familjehemsföräldrarna påverkas av de förändrade miljöfaktorerna (Andersson 1986, s.19).

Systemteorin- Hur ett system fungerar

Ett familjehem kan ses som en social organisation då medlemmarna i systemet interagerar med varandra på ett sätt som skiljer sig från hur andra utanför familjehemmet interagerar med varandra (Schjödts & Egeland 1994, s. 48). Det grundläggande för systemets funktion är att de använder energi för att kunna fungera. Vid en placering av ungdomen kommer jämvikten i familjehemmet system att förändras, vilket påverkar alla medlemmar i systemet (Payne 2008, s.214). Förändringen skapar en ansträngning för systemet, en så kallad stressande livsfaktor, vilket innebär att familjehemmet system kommer förbruka mer energi och därför behöver stöd ges så att energin inte tar slut (Payne 2008, s. 213-215). Förändringen innebär även att familjehemmet behöver interagera med andra system som den konsulentstödda verksamheten och socialtjänsten utgör, för att få energi.

Hur energin tillförs till familjehemmet system förklarar (Greif & Lynch 1983 se Payne, 2008, s.214) genom inflöde, genomflöde, utflöde, återkoppling och entropi. Inflödet handlar om energi som familjehemmet får från den konsulentstödda verksamheten, genomflödet hur systemet använder energin och utflöde vilka konsekvenser energin som lämnar familjehemmet får på omgivningen. Återkoppling är den respons familjehemmet får från den konsulentstödda verksamheten, i deras arbete med den placerade ungdomen. Ett system använder, som tidigare nämnt, energi för att fungera vilket innebär att familjehemmet energi kommer ta slut om det inte tillförs ny energi. Vid för lite energi kommer systemet att sluta fungera, entropi, och familjehemmet kommer avbryta placeringen. Ett socialt system som familjehemmet utgör kan även lära sig att skapa egen energi, så kallad synenergi vilket gör att systemet inte måste förlita sig på energi utifrån (Payne 2008, s. 213-215).

Generella systemteorin och nätverk

Det vanligaste inom systemteorin är att studera en hel familj. Idéerna inom socialt arbete har dock sitt ursprung i den generella systemteorin som utgår från en biologisk teori, där varje enskild individ i sig betraktas som ett system. Detta innebär att den placerade ungdomen och varje familjemedlem i familjehemmet kan ses som ett enskilt system. Individens interaktion

med andra människor skapar olika subsystem och varje familjemedlem ingår i flera olika subsystem. Varje subsystem som familjemedlemmarna ingår i sin tur i samhället som utgör ett överordnat, supersystem. Arbetet med de enskilda individerna inom det sociala arbetet handlar om att fokusera på sociala relationer och nätverk som finns runtomkring individen (Payne 2008, s.213). Detta görs för att varje familjemedlem aldrig kan frigöras från att ingå i något subsystem eller supersystemet. Det innebär att varje enskild individ måste ses ur ett helhetsperspektiv, ett så kallat ekologiskt perspektiv (Öquist 2008, s.11-12). Detta har lett till att det sociala arbetet fokuserar på de nätverken som påverkar individen samt arbetar med andra kompetenser inom verksamheter som kan hjälpa individen (Payne 2008, s.216-217).

Utvecklingsekologin- Systemens miljöfaktorer och deras påverkan i utveckling

Samspelet mellan individen och de omgivande systemens miljöfaktorer har en ömsesidig relation där individen kan påverka och påverkas av sin miljö (Andersson 1986, s.19). Då ungdomen placeras skapas en interaktionsprocess mellan ungdomen och den nya miljön i familjehemmet vilket gör att de måste anpassa sig till varandra. Familjehemmet utgör en ny närmiljö för ungdomen och familjehemsföräldrarna får nya närmiljöer genom samarbete med den konsulentstödda verksamheten samt socialtjänsten. Förändring av individernas roller och närmiljöer kallas inom utvecklingsekologin för en, *ekologisk övergång* (Andersson 1986, s.70). De nya närmiljöerna tillhör i sin tur större samhälleliga strukturer. De faktorer som har en direkt påverkan för individens utveckling förmedlar samtidigt influenser från den omgivande strukturen (Andersson 1986, s.66-70).

Den placerade ungdomen och familjehemsföräldrarnas miljö består av flera omgivande system som tillsammans bildar flera sammanhängande strukturer som påverkar deras utveckling. Familjen är systemet som är närmast individerna, en närmiljö, och alla familjemedlemmar tillsammans skapar ett mikrosystem som påverkar utvecklingen av individerna. En relation mellan två parter i mikrosystemet skapar en så kallad dyad. Relationen mellan respektive familjehemsförälder och den placerade ungdomen får en ökad betydelse för utvecklingen om det finns en dyadisk relation till en tredje part. Om dyaderna utanför den placerade ungdomens relation med familjehemsföräldern har en positiv inställning och att tredje parten stödjer relationen kommer en större utvecklingspotential skapas (Andersson 1986, s.80-81).

Relationerna mellan de olika mikrosystem, skapar ett mesosystem, vilket även kommer påverka familjehemsföräldrarna och ungdomens utveckling. För familjehemsföräldrarna och ungdomen är det viktigt att en eller flera personer ingår i flera närmiljöer och skapar en så kallad primär länk. Familjehemmets och den konsulentstödda verksamhetens närmiljöer kan även förenas genom att familjehemsföräldrarna och ungdomen har en kommunikation med den konsulentstödda verksamhetens personal genom exempelvis handledning. Närmiljöer kan även knytas samman genom att kunskaper den konsulentstödda verksamhetens personal har om situationer i familjehemmets närmiljö. Utvecklingspotential ökar om den konsulentstödda verksamheten och familjehemmet är överensstämmande med varandra om roller, aktiviteter och dyader. Utvecklingen stimuleras av ett förtroende mellan dem, positiv inställning och liknande mål. Detta görs genom familjehemskonsulenten som blir en länkpersion, en stödjande länk, som förenar familjehemmet med andra närmiljöer. Det är viktigt att det finns en tvåvägskommunikation mellan de olika närmiljöerna så att familjehemmet är en del i kommunikationsnätverket (Andersson 1986, s.87-92).

När familjehemsföräldrarna börjar delta i den konsulentstödda verksamhetens och socialtjänstens närmiljöer förenklas övergången om information, råd och erfarenheter om deras verksamheter ges. Vid övergången till att delta i de nya närmiljöerna sker en betydande förändring för familjehemsföräldrarna och även den placerade ungdomen som påverkar utvecklingsförloppet. Närmiljöernas länk till varandra behöver vara stark så att den utvecklande personen, i det här fallet främst den placerade ungdomen, kan skapa bra relationer med de människor som länkar samman närmiljöerna (Andersson 1986, s.87-92).

Som tidigare nämnts påverkas individens utveckling av omgivande strukturer. Detta innebär att konsulentstödet som ges till familjehemsföräldrarna även kommer att få konsekvenser för den placerade ungdomen. Faktorerna utanför individernas direkta närmiljöer skapar ett exosystem som speglar övergripande värderingar som finns i samhället (Andersson 1986, s.20-21).

Metod

Metodval

För studien valdes kvalitativa intervjuer och ett fenomenologiskt förhållningssätt då de ger en förståelse av ett vardagsämne utifrån de intervjuades perspektiv. I arbetet användes det fenomenologiska förhållningssättet då en förståelse av sociala fenomenet familjehem skapades utifrån intervjupersonernas upplevelser av stödet och vad de har för betydelse för

dem i arbetet som familjehem (Kvale & Brinkmann 2014, s.41-44). Halvstrukturerade livsvärldsintervjuer användes då de inte är lika öppna som ett vardagssamtal men inte heller helt styrta utifrån ett frågeformulär (Kvale & Brinkmann 2014, s.44-45). I intervjuerna ställdes öppna frågor för att intervjupersonen skulle ta upp berättelser som de ansåg vara viktiga inom temat. Intervjupersonen styrdes till specifika teman men fick inom temat öppna framföra sina upplevelser (Kvale & Brinkman 2014, s. 44-48).

Avgränsningar och urval

Valet av den konsulentstödd verksamhet gjordes för att det är en stor organisation som har lång erfarenhet av att stötta ungdomar i utanförskap. Deras familjehems verksamhet startades 2012 och kan i samverkan med andra verksamheter inom organisationen erbjuda bred kompetens om ungdomars beteenden i svåra situationer, då de stöttar familjehemsföräldrarna. Stödet som ges från verksamheten avgränsades till att ses ur personalens och familjehemsföräldrarnas perspektiv. Båda perspektiven valdes för att se om de hade likande uppfattningar om stödet. Att avgränsa stödet till att enbart studera vilket stöd som ges till familjehemsföräldrarna visade sig vara svårt. Allt stöd som syftade att hjälpa familjehemsföräldrarna var till för att skapa en bra placering för ungdomen och stödet som gavs till ungdomen underlättade även arbetet för familjehemsföräldrarna. Denna studie tar därför upp stöd som ges till ungdomen om det anses vara viktigt för familjehemmet.

Urvalet av vilka i personalen och vilka familjehem som intervjuades valde den konsulentstödda verksamheten utifrån vilka de ansåg mest lämpade för studien. Det kan finnas problem med att organisationen väljer ut intervjupersonerna, de kan då välja personer de tror kommer ge en positiv bild av verksamheten (Ahrne & Svensson 2011, s.42). Detta var inget problem då familjehemsverksamhet är liten och alla förutom en ur personalen intervjuades. Anledningen till att all personal inte intervjuades var för att studien hade fått en bra inblick och tillräckligt med material om verksamheten. Intervjuerna med personalen gjordes med, Jenny som var med och startade upp familjehemsverksamheten 2012, Maria som är verksamhetsansvarig och utbildad inom KBT, och Kajsa som är utbildad socionom.

Urvalet verksamheten gjorde av familjehem kan mycket väl ha gjorts för att de vill framhäva en positiv bild av deras verksamhet. Anledningen till att verksamheten gjorde urvalet av familjehemmen var för att de har flera nya familjehem som inte hunnit bilda sig en så stor uppfattning om stödet och att familjehemmen kan vara svåra att få tag i. Den konsulentstödda verksamheten känner även familjehemsföräldrarna och vet vilka som skulle kunna bidra med

bra åsikter om och synpunkter på hur stödet ser ut. Familjehemmen gjordes anonyma i studien och presenteras som familjehem 1 och 2. Familjehem 1 har jobbat som familjehem i 5 år åt både andra privata företag och kommuner. Hon har varit familjehem hos Fryshuset sedan september då den nuvarande placeringen skedde. Familjehem 2 har inte varit familjehem tidigare men har haft sin ungdomsverksamhet hos organisationen som familjehemsverksamheten tillhör. Familjehemspappan arbetar med ensamkommande ungdomar och Familjehemsmamman hade även ett uppdrag som god man. Familjehem 2 har arbetat som familjehem sedan i juni då placeringen skedde.

För studien valdes fem intervjuer då allt från fem till femton intervjuer brukar vara det vanligaste inom en intervjustudie beroende på undersökningens syfte. Om antalet blir för litet är det svårt att dra generella slutsatser och om det är för stort är det svårt att göra djupa tolkningar av materialet. Antalet styrs även utifrån vilken tid och resurser som finns för studien (Kvale & Brinkmann 2014, s.156). På grund av begränsad tid gjordes fem intervjuer då syftet med studien var att undersöka upplevelsen av stödet som familjehemsverksamhets personal har mer djupgående.

Konstruktion och Genomförandet av de kvalitativa intervjuerna

Innan de kvalitativa intervjuerna genomfördes konstruerades en intervjuguide.

Intervjuguidens syfte var att strukturera intervjuerna utifrån ämnen som var intressanta för studien samt förslag på frågor. För att intervjuguiden skulle skapa en dynamisk situation där intervjupersonernas upplevelser kom fram användes ”hur” frågor. ”Varför” frågor hade riskerat att intervjuerna blev ett slags förhör och inom fenomenologin är det upp till forskaren att senare analysera varför intervjupersonernas upplevelser kan se ut som de gör. Innan ”Hur” frågorna skapades för studien testades deras relevans för arbetet genom frågorna ”varför” frågan skulle ställas och ”vad” frågan skulle bidra med till studien (Kvale & Brinkman 2014, s.173-175).

Kvale och Brinkman förklarar att det krävs kunskap om intervjuämnet för att kunna uppfatta och tolka de nyanser som framkommer i intervjupersonens beskrivningar (Kvale & Brinkman 2014, s.46-47). Därför hade kunskap om familjehem tillhandahållits genom tidigare forskning och intervjuerna med personalen. Kunskaper inför intervjuerna med den konsulentstödda verksamhetens personal hade inhämtats genom att läsa på deras hemsida och även genom att läsa på allmänt om konsulentstödda familjehemsverksamheter. Intervjuerna var deskriptiva då

de försökte kartlägga centrala aspekter kring stödet utifrån intervjupersonernas livsvärld (Kvale & Brinkman 2014, s.149).

Tre kvalitativa intervjuer genomfördes sedan med personalen. Första intervjun gjordes på verksamhetens arbetsplats med Jenny och tog 1h och 30 minuter. Intervjun med Jenny var den första och inriktningen på studien var inte helt avgränsad. Hon beskrev hur familjehemsverksamheten arbetar i helhet med ungdomarna och familjehemmen. De andra två intervjuerna med personalen genomfördes också på verksamhetens arbetsplats. De inriktade sig mer på hur familjehemsverksamheten ger stöd till familjehemmen och pågick i 40 minuter. Två intervjuer genomfördes med familjehemmen i deras respektive hem och pågick i 30-40minuter. Alla intervjuer spelades in och transkriberades.

Litteratursökning

För att hitta tidigare forskning inom ämnet användes Söderscholar där både svenska och engelska artiklar söktes. Söderscholar användes för att hitta böcker som har använts för studien genom sökordet *Familjehem* hittades Wåhlanders bok *Familjehem stöd och hjälp*. För att hitta lämpliga teorier och vetenskapliga artiklar för studien användes *Diva portal* för att läsa hur tidigare C-uppsatser som gjorts inom ämnet använts sig av teorier samt tidigare forskning. Tidigt i sökprocessen framkom det att lite svensk forskning gjorts utifrån familjehemsföräldrars upplevelser och därför lades mest fokus på engelska vetenskapliga artiklar. Sökord som användes i olika kombinationer var: Foster parents, Foster carer, Foster care, needs, supports.

Bearbetning och analys av intervjumaterialet

Det är intervjupersonerna som avgör vad som är viktigt att förstå kring familjehemmen och orden som framkom i intervjuerna är denna studies data, som används för att se och försöka förstå de mönster som framkom i intervjuerna (Kvale & Brinkmann 2014, s.238). Redan under genomförandet av intervjuerna började centrala aspekter i stödet framkomma vilket visade liknande teman med tidigare forskning som samlats in för studien. Bearbetningen av materialet gjordes sedan genom att ljudinspelningarna överfördes till skrift en så kallad transkribering. Då en transkribering görs förvandlas muntligt tal till skriftspråk och en bearbetning samt strukturering av materialet sker (Ahrne & Svensson 2011, s.26).

Utifrån orden som framkom i intervjuerna kunde en analys göras av intervjumaterialet i form av kodning. Kodningen var begreppsstyrd då delarna som var intressant gjordes om till teman utifrån de likheter och skillnader som framkom i intervjuerna. Utformningen av teman utgick

från centrala aspekter som intervjupersonerna framhävde och även de aspekter som den tidigare forskningen framhåvt som viktigt. Analyseringen av materialet utifrån tidigare forskning gav en förklarande karaktär av upplevelsen av stödet som senare i analysen övergick till en mer teoretisk nivå då materialet försökte förstås utifrån de valda teorierna för studien (Kvale & Brinkmann 2014, ss. 242, 66-68). I framställningen av livshistorierna intervjupersonerna berättade valdes en del citat ut som förstärker de tolkningar som studien gjorde i materialet genom skapandet av specifika teman (Ahrne & Svensson 2011, s.68-69).

Etiska övervägande

Vid bedrivande av forskning finns det fyra etiska huvudkrav som forskaren ska förhålla sig till enligt Etiska Vetenskapsrådet. Huvudkraven handlar om krav på information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande. Informationskravet användes i studien då intervjupersonerna informerades om studiens syfte, att de fick avbryta intervjun när de vill och att materialet enbart kommer att användas för denna studie. Samtycke inhämtades från intervjupersonerna om medverkan i studien, inspelning av intervjun samt att medverkan genomfördes på deras villkor. Intervjupersonerna bestämde plats, tid och datum för intervjuerna utifrån vad som var bäst för dem. Konfidentialitetskravet innebär att den intervjuade inte ska gå att identifieras av någon utomstående. Ena familjehemmet önskade vara anonym och då intervjun kan beröra känsliga ämnen hos familjehemmen gjordes båda familjehemmen anonyma. Nyttjandekravet handlar om att materialet enbart får användas i forskningssyfte (Vetenskapsrådet 2002, s.6-14).

Generalisering och trovärdighet

En vanlig kritik som framförs mot intervjuforskning är att antalet intervjuer ofta är för litet för att generalisera resultatet. Kvale och Brinkmann ställer dock frågan varför ett resultat måste generaliseras då många ansatser handlar om att få förståelser för handlingar i olika kontexter samt sociala fenomen. Inom den humanistiska inriktningen ses exempelvis varje situation som unik. Denna studie utgör en fallstudie då enskilda individers upplevelser studeras och inom den kvalitativa forskningen menar Stake (2005 se Kvale & Brinkmann 2014, s.311) att varje fallstudie har ett värde i sig. Han menar vidare att en generalisering kan skapas genom att personliga upplevelser ger en kunskap om hur fenomen ser ut och leder till vissa förväntningar som skapar en slags kunskap (Kvale & Brinkmann 2014, s.310- 311). De enskilda fallen i denna studie kan därför bidra med kunskap om vad familjehemsföräldrar kan tänkas behöva för stöd i deras arbete med den placerade ungdomen.

Trovärdigheten i en kvalitativ studie kan diskuteras då forskaren alltid har en viss tolkningspåverkan över studiens material vilket diskuteras mer under nästa avsnitt i metoddiskussionen. Kvale & Brinkmann tar upp att forskare gör en tolkning då intervjupersonernas upplevelser presenteras, delas in i olika teman och analyseras i förhållande till olika teorier (Kvale & Brinkmann 2014, s.304-305).

Som forskare i denna studie har det varit viktigt att vara medveten om tolkningspåverkan forskaren har över intervjumaterialet då intervjupersonernas upplevelser har tolkats och skrivits om till skriftspråk. Vid framför allt omskrivning av citaten till skriftspråk och även presentation av materialet i övrigt har det varit av stor vikt att kritiskt granska så att samma budskap som intervjupersonernas förmedlat framkommer i texten. Trovärdigheten handlar även om att inte styra intervjupersonernas svar genom ledande frågor och vara medveten om att samma intervjumaterial kan tolkas olika beroende på vilken forskare som utför studien (Kvale & Brinkmann 2014, 295-296).

Metoddiskussion- Fördelar och Svårigheter med kvalitativa intervjuer

Fördelen med att göra kvalitativa intervjuer är att forskaren kan ställa intervjufrågorna i den ordning som passar för situationen istället för att vara bunden till ett frågeformulär som vid en enkätundersökning. Detta gjorde att en mer omfattande bild av fenomenet och även andra dimensioner kunde framkomma i intervjuerna. Intervjuer är även effektiva då materialet om upplevelser kring stödet kunde inhämtas under kort tid. Intervjupersonernas upplevelse av stödet kunde fånga språkbruk och känslor på ett helt annat sätt än vid enkätfrågor (Ahrne & Svensson 2011, s.40). Kvalitativa intervjuer är bra att använda vid en studie där intervjusamtalet styr analysinriktningen men hade varit svåra att använda om studien hade velat utgå från en hypotes (Kvale & Brinkman 2014, s. 143).

Det finns dock en hel del svårigheter vid användningen av intervjuer då det inte finns några tydliga standardtekniker som inom den kvantitativa forskningen. Detta kräver färdigheter hos forskaren i hur frågor kan formuleras på bästa sätt för att få fram kunskap som har värde för just det specifika forskningsområdet. Kunskaperna som framkommer i en intervju beror också på hur samtalsförhållandet ser ut. Samtalsförhållandet påverkas av i vilken kontext intervjun görs, vilket språk som används, intervjupersonens berättande och hur pass resultatriktad intervjun är. Även när intervjun ska analyseras krävs det att forskaren är insatt i vilka olika analysmetoder som kan användas (Kvale & Brinkman 2014, s.32-34).

Inom fenomenologin vill forskaren få fram en så fri beskrivning av intervjupersonernas upplevelser som möjligt. Detta skapar svårigheter i praktiken då frågorna för intervjun alltid bygger på ett visst antagande som framhäver en viss specifik uppfattning forskaren har. Antaganden som görs inom de kvalitativa intervjuerna belyser diskussionen om i vilken utsträckning forskaren kan undvika att påverka intervjupersonerna (Kvale & Brinkman 2014, s.43).

Fenomenologin kritiseras även för att beskriva det självklara i att alla personer har olika erfarenheter av ett fenomen och (Sellars 1956 se Kvale & Brinkmann 2014, s.50) menar att varje uppfattning forskaren får av intervjupersonen bygger på forskarens perspektiv samt tolkning av erfarenheten. Vid användning av intervjuer har forskaren också ensam makt i att tolka intervjupersonens svar. En annan svårighet för forskaren i användningen av intervjuer är att det kan vara svårt att upprätthålla en professionell roll och istället vid analysen av intervjun tolka materialet utifrån intervjupersonens synsätt (Kvale & Brinkmann 2014, s.50-53).

Denna undersökning hade gynnats om flera familjehem hade intervjuats då flera familjehem hade gett en bredare bild av hur stödet fungerar. I efterhand hade två intervjuer med personalen varit tillräckligt och tre eller fyra intervjuer med familjehemmen hade lyft fram deras upplevelser bättre i resultatet. En fördel hade också varit att intervjua båda familjehemsföräldrarna i familjehem 2 då två familjehemsföräldrar i samma familj kan ha olika upplevelser om hur stödet fungerar. Då intervjuerna med personalen gjordes innan syftet med undersökningen var helt avgränsat skapades problem i processen. Intervjuerna med personalen blev därför mycket beskrivningar om hur de arbetar gick till mer än vad deras upplevelser var. Därför var det stora delar av materialet från intervjuerna med familjehemsverksamhetens personal som inte gick att använda men tack vare öppna frågor så hade intervjupersonernas upplevelser ändå kommit fram i många frågor. Svårigheter uppstod även då resultatdelen skulle skrivas eftersom personalen i sina intervjuer pratat allmänt om alla familjehem de har och inte specifikt om de familjehemmen som undersöktes.

Valet av teorier utifrån den metod inriktning som valdes för denna studie går att diskutera. Systemteorin och utvecklingsekologin skapade en mer abstrakt analys av familjehemsföräldrarnas upplevelser än vad denna fenomenologiska studie hade behövt. Ett perspektiv som exempelvis Habermas livsvärld och kommunikativt handlande hade skapat en bättre analys där familjehemsföräldrarnas upplevelser av stödet hade kunnat studeras mer konkret på en individnivå. De valda teorierna kan dock ge en mer övergripande förståelse av hur system och miljöfaktorer kan påverka upplevelserna familjehemsföräldrarna har.

Resultat och analys

Tillgänglighet, kommunikation och relation till familjehemskonsulenten

Tidigare forskning visade att familjehemsföräldrar hade en bra relation till en personal som var tillgänglig och gav all information som de behövde i arbetet upplevde att de hade ett bra stöd (Wåhlander 1990; Macgregor et al. 2006; Denby, Rindfleisch & Bean 1999; Ivanova & Brown 2010; Länsstyrelsen 2008). Familjehemsföräldrarna i denna studie beskrev dessa tre viktiga delarna i stödet som bra och även stödet i helhet. Familjehem 1:s beskrivning av stödet visar att det finns ett bra förhållande där hon kan fråga om hjälp vid behov.

Jag har inte haft så stort behov egentligen, det har väl vart några enstaka tillfällen men jag känner att om jag frågar om någonting så får jag hjälp, absolut. Om de sen inte kan lösa det jag skulle vilja är det en helt annan femma, men jag känner att jag har inga svårigheter att fråga hjälp. Jag känner inte att jag är jobbig eller besvärlig, så det är inga problem.

Tillgänglighet

Den tidigare forskningen framhävde vikten av att familjehemsföräldrarna vid behov kunde kontakta socialsekreteraren (Wåhlander 1990; MacGregor et al. 2006; Länsstyrelsen 2008, s.16). Tillgängligheten visade sig vara viktig då många familjehemsföräldrar i MacGregor et al. (2006) undersökning kände sig ensamma i svåra situationer då de inte kunde kontakta socialsekreteraren efter arbetstid (MacGregor et al. 2006, s. 359-360). Tillgängligheten upplevdes som bra av båda familjehemmen i denna undersökning då personalen gick att få tag på vid behov och svarar snabbt på mejl. Familjehem 1:s uttalande visar att hon har en trygghet i att personalen är tillgängliga om hon skulle behöva hjälp.

Jag känner att jag får tag på dem om jag skulle behöva det. De är inte så många så de har ingen specifik person man ringer i en viss situation. Jag ringer Maria och om hon inte har möjlighet att svara antar jag att hon ser till att någon annan ringer tillbaka.

Skulle det hända något akut så kommer de att ställa upp, det är jag helt övertygad om.

Den konsulentstödda verksamhetens personal beskriver att stödet till familjehemmen främst är att vara tillgängliga och ett samtalsstöd. Jenny tycker att det är ett viktigt stöd att lära familjehemsföräldrarna att försöka spara problem som uppstår till senare under handledning där de kan reflektera över problemen i lugn och ro. I varje intervju med personalen betonade de även i sina uttalanden att de inte ska göra saker åt familjehemmen. De vill ge stöd så att familjehemmen kan ta hand om ungdomen på egen hand. Maria uttrycker det såhär:

Vi ska helst inte göra utan mer som vi säger möjliggöra, men det blir att vi gör mycket saker åt en del familjehem.

Personalen förklarar att de måste göra saker åt en del familjehem då de ibland inte tar det ansvar som krävs. Kajsa upplever dock att de flesta familjehemmen tar det ansvar som krävs och är självgående då de inte frågar om så mycket hjälp. Hon tycker dock att det är svårt med de nya familjehem då hon inte vet om familjehemsföräldrarna kommer göra det som krävs i arbetet.

Det är svårt att veta vilken kapacitet nya familjehem har att fixa saker eller att ligga steget före i saker. Jag har en kille som ska söka om till gymnasiet och jag är inte säker på att familjehemmet ordnar det som måste göras. Därför ligger man på och ser till att arbetet verkligen blir gjort. Det är mycket möjligt att familjehemmet blir lite irriterade för att de vet vad som ska göras, men så länge jag inte vet gör jag hellre för mycket.

Wähländer (1990) kom fram till att mer stöd behövde ges i början av placeringen. I båda intervjuerna med familjehemsföräldrarna i denna studie framkom det ett större behov av stöd i början. Familjehem 2 beskriver detta:

Jo men det fick vi faktiskt, vi hade mer handledning i början och det var det som behövdes i början, nu har vi inte samma behov.

Intervjuerna med personalen visade en liknande uppfattning då Jenny förklarar att mer stöd behöver ges framför allt genom information kring placeringen. Hon menar även att kontaktpersonen är ett viktigt stöd i början både för ungdomen och familjehemsföräldrarna. Kontaktpersonen som kan samma språk som ungdomen ska dels fungera som en brygga till det nya landet och umgås med ungdomen innan en relation skapats till familjehemsföräldrarna. Jenny förklarar att stödet även är viktigt då det kan ta någon månad innan ungdomen får börja skolan och familjehemsföräldrarna är upptagna med att jobba på dagarna. Familjehem 2 beskriver att de inte längre har behov av kontaktperson då ungdomen kan svenska och har vänner att umgås med. Familjehemspappan kan även samma språk som ungdomen så de har inte haft behov av tolk. Familjehem 2 beskriver att om ungdomen ska prata om känslor där han behöver uttrycka sig bättre pratar han på sitt modersmål som familjehemspappan sedan översätter till familjehemsmamman. Familjehem 1 beskriver att ungdomens kontaktperson och tolk ett viktigt stöd då det är svårt att kommunicera med ungdomen när han inte lärt sig svenska.

Han pratar ju inte svenska, han lär sig läsa och skriva men han har inte språket. Om vi behöver prata om något specifikt så har vi tolk, det har vi i skolan också, men vi kan ju inte ha det här hemma. Han spelar fotboll, så om det är någon match eller liknande som vi behöver prata om så blir det lite krångligt.

Familjehem 1 upplever att de finns ett bra stöd för den ensamkommande ungdomen inom organisationen då han får träffa andra som pratar samma språk, men upplever att det saknas stöd i att ungdomen ska lära sig svenska.

Dagarna för ensamkommande går han på, de är för många. Jag vill att han ska lära sig svenska! Det gör han inte när han umgås med likasinnade hela tiden utan det gör han bara om han umgås med svenskar. Jag skulle vilja att de ordnar någonting så att han får prata svenska. Det är skönt såklart att träffa likasinnade och kunna prata det språket man har men det går fortare om man pratar svenska. Det är nästan bara invandrare i skolan, det är ju sådana miljöer.

Betydelsen av personalens tillgänglighet i stödet som ges till familjehemsföräldrarna kan tolkas utifrån systemteorin. Ett Systems användning av energi förklaras genom inflöde, genomflöde, utflöde och återkoppling. Ett system kan även lära sig att skapa egen energi, synenergi (Payne 2008, s. 213-215). Familjehemmet som system använder energi för att fungera och behöver därför tillförd energi från den konsulentstödda verksamhetens personal, inflöde, för att fungera. Familjehem 1 beskriver att personalen är tillgängliga vid behov och att de skulle ställa upp vid en akut situation. Familjehem 1 som system kan vid behov få ny energi och genom att båda familjehemsföräldrarna upplever att de får ett bra stöd ökar även möjligheterna till ett bra genomflöde, användningen av energin. Vid bra genomflöde ökar möjligheterna till att en bra placering skapas och att ett bra utflöde, effekter på omgivningen uppstår. Jennys upplevelse av att det är viktigt att familjehemsföräldrarna sparar problemen som uppstår till handledningen visar att familjehemmen får respons, återkoppling, till systemet för det arbete som utförs. Att personalen försöker att inte göra saker åt familjehemsföräldrarna visar att de inte vill att familjehemmen ska förlita sig på energin de får utifrån utan att de ska lära sig att skapa egen energi för att fungera, synenergi.

Kajsas uttalande kan genom användning av systemteorin förklaras då hon hellre ger för mycket inflöde till familjehemmen än att de får för lite energi och slutar fungera, entropi. Personalen utgör också ett system som ska se till att ungdomens placering blir bra och behöver därför se till att familjehemsföräldrarna får det stöd som behövs för att en bra placering ska skapas.

Att familjehemmen behöver mer stöd i början kan förklaras genom användning av systemteorin. Vid en placering börjar en ny medlem att tillhöra systemet vilket förändrar jämvikten och påverkar alla medlemmar i systemet (Payne 2008, s.214). Vid placeringen kommer systemet inte bara påverkas av ungdomen utan även genom att systemet behöver ha kontakt med andra system, så som den konsulentstödda verksamhetens personal och Socialtjänstens personal. I början kommer dessa förändringar utgöra ansträngningar på systemet, stressande livsfaktorer, vilket gör att mer energi kommer gå åt för att det ska kunna fungera (Payne 2008, s.213). Andra systems tillförande, inflöde, av energi till familjehemmets system kommer därför att vara avgörande för om placeringen av ungdomen kommer att fungera.

Att mer stöd till familjehemsföräldrarna behövs i början av en placering kan även tolkas med hjälp av utvecklingsekologin. En förändring av en persons roller och närmiljöer kallas för en ekologisk övergång (Andersson, 1986, s.70). Detta skapas för både familjehemmet och ungdomen då nya närmiljöer vid en placering skapas. De nya närmiljöerna utgör en betydande förändring som påverkar individernas utveckling (Andersson 1986, s.87-92).

Familjehemsföräldrarna behöver därför mer hjälp i sin nya roll och börjar samtidigt delta i nya närmiljöer i samarbetet med den konsulentstödda verksamhet samt socialtjänstens personal. Ungdomen behöver också mer stöd i den nya rollen som familjemedlem i familjehemmet och innan relationer skapats till familjehemsföräldrarna kan kontaktpersonen vara ett viktigt stöd.

De placerade ungdomarnas skilda resultat i att lära sig svenska trots att de har varit placerade ungefär lika länge kan i denna studie analyseras med hjälp av utvecklingsekologin. De olika behov av stöd som framkommer mellan familjehemmen kan förklaras utifrån familjehemsföräldrarnas skilda närmiljöer. Familjehem 1 beskriver att ungdomens närmiljöer i form av att han umgås med andra invandrare i skolan och även går på dagar för ensamkommande inte har skapat bra möjligheter för ungdomen att lära sig svenska. Detta visar att närmiljöerna har en sammanhängande struktur och påverkar ungdomens utveckling. Även kommunens förhållanden i exosystemet visar att de påverkar ungdomens utveckling att lära sig svenska.

Familjehem 1 beskriver även svårigheter att kommunicera med ungdomen på grund av språket och deras relation mellan dem utgör enligt utvecklingsekologin en dyad.

Familjehemsföräldern och ungdomens dyad hade stärkts om en personal som en tredje part hade stöttat ungdomen i utvecklande aktiviteter för att lära sig svenska. Då hade ungdomens

utvecklingspotential i att lära sig svenska ökat och kommunikationen i relationen mellan familjehemsföräldern och ungdomen hade kunnat utvecklas bättre.

Familjehem 2 beskriver en närmiljö där de pratar svenska hemma men att hennes man kan samma språk som ungdomen vilket har underlättat kommunikationen. Hon förklarar att hennes man kunde översätta till svenska i början och om ungdomen idag behöver uttrycka sig om någonting djupare så pratar han på sitt modersmål, som hennes man sedan översätter för henne. Hennes beskrivning visar att deras mikrosystem innehåller ett nätverk av relationer där ungdomen kan uttrycka sig på sitt språk ifall han skulle behöva men att ungdomen även behöver prata svenska för att kunna skapa relationer till familjehemsmamman och vänner i andra närmiljöer. Familjehem 2:s dyader i mikrosystemet får stöd från relationerna till tredje part i andra närmiljöer så som skolan och ungdomens vänner.

Med hjälp av systemteorin kan familjehem 2:s beskrivning av kommunikationen på svenska och ungdomens modersmål förstås med systemteorin då systemet skapar egen synenergi och inte behöver förlita sig på att få stöd från personalen. Familjehem 1 måste dock förlita sig på personalens stöd då inget inflöde av energi i att ungdomen ska kunna lära sig svenska kommer från skolan eller ungdomens vänner i närmiljön.

Skilda upplevelser av placeringarna i form av ungdomens möjligheter att lära sig svenska visar att fenomenologins förståelse av ett socialt fenomen kan skilja sig åt. Det framhäver betydelsen av att studera ett socialt fenomen utifrån olika upplevelser och att varje upplevelse i sig bidrar med kunskap om ett socialt fenomen. Trots liknande stöd och omständigheter kring placeringen visar de valda teorierna att systemen har en inverkan på hur familjehemsföräldrarna kommer att uppleva arbete som familjehem.

Kommunikation

Kommunikationen förklarar Familjehem 1 som bra där de skriver veckorapporter och hennes familjehemskonsulent skriver tillbaka idéer eller funderingar. De fick information i början med utbildningsmaterial och kontaktnummer samt information om familjehemsträffar. Familjehem 2 beskriver vad hon tycker om kommunikationen med verksamheten i sitt uttalande:

Den tycker jag är bra. Är det någonting som händer inom organisationen eller om det är någonting som de har på gång så brukar de mejla till oss. Om det är någonting inom organisationen som kan vara intressant för ungdomen så mejlar de, så att vi kan föra

det vidare till ungdomen och se om han är intresserad av det. Så vi får bra information om vad som händer hela tiden.

Kommunikationen med familjehemmen upplevde Jenny som svår i början. Personalen hade svårt att veta hur mycket de skulle hjälpa till med och därför uppstod även en svårighet i att förklara vem som skulle göra vad i uppdraget. Hon menar att kommunikationen idag är tydligare:

Idag är vi väldigt tydliga om vem som gör vad och familjehemmen får skriva på ett avtal som förklarar vad som är deras uppgifter. Vi fungerar enbart som stöd och familjehemmen ska ta hand om den placerade ungdomen som de gör med sina egna barn.

Bra information innan en placering skedde var viktig för att kunna bemöta barnet på bästa sätt (Wåhlander 1990; MacGregor et al. 2006, s. 359-360; Denby, Rindfleisch & Bean 1999, s. 300-301; Länsstyrelsen 2008, s.16). Denna studies resultat visade till skillnad från tidigare forskning att familjehemsföräldrarna fått all information om ungdomen som de behövt innan placeringen skedde. Genom en bra kommunikation hade de fått reda på all information som personalen hade möjlighet att ge. Familjehemmen beskriver båda att placering skedde snabbt. Familjehem 2 beskriver att de hade haft intervjuer innan med verksamheten, så de hade en bra bild om vilka de var. Därför kändes det som att placeringen var anpassad efter dem. Familjehem 1 beskriver också att hon framfört sina åsikter utifrån hur hennes tidigare placeringar sett ut och att de hade tagit till sig hennes åsikter. Familjehem 1 beskriver i ett uttalande att verksamheten tog reda på så mycket de kunde innan placeringen.

Jag pratade med Jenny, vi hade dialog fram och tillbaka. De tog reda på så mycket som de kunde. Vi var överens om att ifall det absolut inte skulle fungera, så skulle de snabbt göra någonting, så det kände jag att jag var trygg med.

Betydelsen av bra kommunikation med den konsulentstödda verksamheten kan förstås genom att använda utvecklingsekologin som tolkningsperspektiv då familjehemsföräldrarnas deltagande i den nya närmiljön underlättas om information, råd och erfarenheter ges till familjehemmet om verksamheten (Andersson 1986, s.87-92). Jennys beskrivning om att de i början hade svårt att kommunicera vilket ansvar familjehemmen skulle ha. Detta visar att erfarenheten inom verksamheten i motsats till när de var nya underlättar familjehemsföräldrarnas utveckling då de kan få tydlig information.

Med hjälp av systemteorin kan vikten av tydlig informationen innan placeringen förstås då jämvikten i systemet förändras. Med bra information innan placering kan familjehemsföräldrarna förbereda sig bättre på den anpassning som systemet behöver och den stressande livsfaktor som ungdomens placering kommer skapa.

Relation till familjehemkonsulenten

Relationen till socialsekreteraren visade sig enligt tidigare forskning vara grundläggande för att familjehemsföräldrarna skulle uppleva att de hade ett bra stöd. Relationen behövde byggas på förtroende och respekt. Familjehemsföräldrarna behövde kunna framföra sina åsikter, få positivt erkännande och ha en känsla av att arbeta som ett lag med socialsekreteraren (Wähländer 1990; Macgregor et al. 2006; Denby, Rindfleisch & Bean 1999, s. 300-301; Ivanova & Brown 2010). Båda familjehemmen i denna studie beskriver att de har en bra relation till familjehemsverksamhetens personal. Familjehem 1 visade att en trygghet fanns i att verksamheten skulle ställa upp vid nödsituation som visar på att det finns en förtroendefull relation till personalen i erbjudandet av stöd. I övrigt beskriver familjehemsföräldern att hon kan framföra sina åsikter i vilket stöd som passar henne. Familjehem 2 beskriver personalen som lyhörd som tar till sig hennes åsikter. Relationen till personalen upplever hon så här:

Den är jättebra. De känns som en del av familjen och jag tycker det är jätte skönt att träffa dem. De är ju härliga personligheter och det känns som alla bidrar med något speciellt, så jag tycker det fungerar jätte bra. Det är skönt gäng, faktiskt, som bedriver det här.

Personalen beskriver att de vill ha en förtroendefull relation som är personlig men framhäver samtidigt att de har ett ansvar vilket kräver en viss kontroll. Maria beskriver relationen hon vill ha till familjehemmen:

Jag vill ha en relation som är personlig, men som bygger på tillit och förtroende. Att vi har ett gemensamt uppdrag, en samarbetsrelation. Inte att vi är en kontrollinstans vilket jag kan uppleva att vissa känner. Men vi har ett ansvar att rapportera, dokumentera och journalföra, vilket nästan alla familjehemsföräldrar inte har något problem med, det är ju en självklarhet.

Betydelsen av en bra relation till familjehemskonsulenten blir tydligt genom användning av utvecklingsekologin. Personalen förenar deras närmiljö med familjehemmets närmiljö genom all kommunikation samt att de har kunskaper om vilket stöd familjehemmet kan tänkas

behöva. Både familjehem 2 och personalen framhäver att relationen ska vara personlig och Maria vill även att den ska bygga på tillit och förtroende.

Med hjälp av utvecklingsekologin kan betydelsen av att det finns ett förtroende mellan familjehemmen och familjehemskonsulenten förstås då det ökar familjehemmets utvecklingsmöjligheter. En bra relation gör att familjehemsföräldrarna upplever verksamhetens positiva inställning till deras arbete med ungdomen och att de har liknande mål i det arbete som utförs.

En bra relation är även viktig då relationen mellan familjehemsföräldrarna och familjehemskonsulenten skapar ett mesosystem som kommer påverka den placerade ungdomens utvecklingsmöjligheter. Utvecklingsekologin tar även upp att utvecklingen som sker i relationen mellan familjehemsföräldern och den placerade ungdomen, en dyad, stärks av att familjehemskonsulenten, en tredje part, stödjer deras utveckling. En bra relation till familjehemskonsulenten ökar familjehemsföräldrarnas och den placerade ungdomens utveckling. Relationen mellan familjehemsföräldern och familjehemskonsulenten utgör en länk mellan det olika närmiljöerna. Relationen blir betydande för att den placerade ungdomen ska kunna skapa bra relationer till både familjehemsföräldrarna och personalen inom familjehemsverksamheten samt socialtjänstens personal (Andersson 1986, s.87-92).

Utbildning, handledning och Erfarenhetsutbyte

Utbildning och erfarenhetsutbyte var två andra viktiga komponenter som framkom i tidigare forskning som var avgörande för ett bra stöd (Wåhlander 1990, s.87-89; Länsstyrelsen 2008, s.17; Macgregor et al. 2006, s.360- 364; Ivanova & Brown 2010, s.1799-1801; Denby, Rindfleisch & Bean 1999, s.300-302).

Utbildning och Familjehemsträffar

Familjehemsträffarna tillsammans med föreläsningar visade sig vara den vanligaste utbildningen för familjehemsföräldrar enligt den tidigare forskningen (Wåhlander 1990; Länsstyrelsen 2008). Familjehemsföräldrarna upplevde att träffarna med andra familjehem var en viktig del i stödet då de fick träffa någon träffa andra i samma situation dela erfarenheter som andra familjer inte har (Wåhlander 1990; Länsstyrelsen 2008; Macgregor et al. 2006; Ivanova & Brown 2010; Denby, Rindfleisch & Bean 1999). Båda familjehemmen i denna studie upplever i likhet med den tidigare forskningen att familjehemsträffarna är ett viktigt stöd där de kan dela erfarenheter med andra i samma situation. Familjehem 2 tycker att

det är ett bra med utbyte av erfarenheter och Familjehem 1 beskriver familjehemsträffarna så här:

De är bra, för att kunna prata om de erfarenheter och upplevelser man har. De är bra att kunna prata och inte behöva tänka så mycket, jag behöver inte fundera, jag kan prata fritt ur hjärtat. Alla kanske inte har samma erfarenheter men vi jobbar mot samma mål och vi har ändå samma jobb.

Kajsa beskriver att hon hoppas att familjehemsträffarna är ett bra stöd för familjehemmen:

Jag hoppas att dom tycker att träffarna är viktiga och att de får med sig något. Det är ju det som är meningen med träffarna och också för att vi vill vidareutbilda familjehemmen. Vi tänker att dom har tagit sig an ett jätte tufft uppdrag och behöver fylla på under resans gång.

Tidigare forskning visade att familjehemsföräldrarna efterfrågade ett mer strukturerat sätt att stötta varandra och dela erfarenheter (Macgregor et al. 2006, s.360- 364). Jenny upplever att det är uppskattat att de strukturerat upp familjehemsträffarna.

Jag tror att familjehemmen uppskattar träffarna och att de uppskattas mer nu än i början. I början var det en extern som höll i det och träffarna var inte lika strukturerade. Det blev mer som att gå laget runt och alla familjehemmen var mer tvungna att prata för pratandets skull. Jag tror familjehemmen uppskattar att träffa andra i samma situation.

Familjehemsträffarna betydelse kan förstås genom användning av systemteorin då den fokuserar på sociala relationer och nätverk som finns runtomkring individen. Familjehem 1 beskriver att de jobbar mot samma mål och har samma jobb. Detta visar att familjehemsföräldrarna kan interagera på ett sätt som skiljer sig från hur andra familjer interagerar utanför systemet och kan bidra med energi till varandras system.

Utvecklingsekologin kan skapa en förståelse för vikten av familjehemsträffarna genom att olika närmiljöer förenas då utbytet av erfarenheter sker. Närmiljöer knyts samman genom att familjehemsföräldrarna har kunskaper om situationer som kan uppstå i de andra familjehemmens närmiljö. Relationerna mellan familjehemsföräldrarnas olika mikrosystem skapar ett mesosystem. Familjehemsföräldrarnas utvecklingsmöjligheter som familjehem ökar då deras roller liknar varandra. Deras aktiviteter liknar även varandras genom deras kontakt med familjehemsverksamheter och deras relation, dyad, till den placerade ungdomen.

Familjehem 1:s beskrivning om att de har samma mål och jobb gör att de olika

familjehemsföräldrarna har en positiv inställning till varandras arbete.

Familjehemskonsulenterna som länkar samman de olika familjehemsmiljöerna stödjer också familjehemmen genom att de har samma mål att skapa en bra placering för ungdomen.

Wåhlander (1990) visade att de nya familjehemmen i störst utsträckning var i behov av utbildning. Familjehem 1:s uttalande visar att hon upplever att nya familjehem är i större behov av utbildning. Hon beskriver även att hon går på föreläsningar och som tidigare nämnt att hon uppskattar familjehemsträffarna. Detta framhäver att även erfarna familjehem är i behov av utbildning.

Stockholms stad har fyra föreläsningar per termin och verksamheten har bara två.

Stockholm stad har väldigt bra föreläsningar de har helt andra möjligheter att plocka föreläsare. Jag tycker att verksamheten till viss del borde kunna ha mer fortgående utbildning men Stockholms stad möjligheter är ju i ett större sammanhang, så det blir ju lite annorlunda. För ett helt nytt familjehem är nog det som erbjuds för lite.

Maria förklarar att verksamheten inte har någon specifik utbildning som Pride. Hon förklarar att de vill ha utbildningen men att Stockholm stad inte godkänner att de köper in utbildningen. Hon tycker dock att utbytet av erfarenheter som görs på familjehemsträffarna fungerar som en slags utbildning samt att de erbjuder föreläsningar för familjehemmen.Handledningen anser hon även som en kontinuerlig utbildning som innehåller de handfastaråd och frågeställningar som tas upp i Pride utbildningen.

Kajsa tycker att utbildningen till familjehemmen är för dålig och förklarar att hon tycker att Pride utbildningen skulle vara det optimala.

Det optimala vore om vi skulle kunna utbilda familjehemmen innan de blev familjehem, så gör ju Stockholm stad. De har ett avancerat utbildningsprogram som blivande familjehem går igenom. Det hade vart fantastiskt att ha, men vi är ju en liten verksamhet så det kan bli svårt att få till.

Båda familjehemmen beskriver att de inte hade behov av utbildning från verksamheten.

Familjehem 1 förklarar att hon redan har Pride utbildningen via kommunen och Familjehem 2 beskriver att de har så pass mycket erfarenhet av att jobba med ungdomar så att behovet inte har funnits. Familjehem 1 beskriver dock att hon i likhet med Wåhlanders studie som nytt familjehem var i stort behov av sin utbildning och anser att det borde vara obligatorisk att gå en specifik utbildning.

Jag tror att det skulle vara bra att alla faktisk går en sådan utbildning, det är jag helt övertygad om det. I utbildningen är det både folk som har varit familjehem och folk som vill bli familjehem. De går igenom flera olika situationer och man får prata, reflektera och fundera. Det kanske finns någon som tänker till att de inte vill bli familjehem eller att det känns rätt. Jag tror att det är väldigt bra att ha en obligatorisk sådan.

Familjehem 1 förklarar att just utbildningen kan vara en nackdel i att jobba mot ett företag då de inte har samma utbildningsmöjligheter. Familjehem 1 tycker även att kommunen har större möjligheter att få fram bra föreläsare och beskriver att hon fortfarande går på föreläsningar via kommunen.

Familjehem 2 var inte i behov av en specifik utbildning men tror att många familjehem behöver det då hon upplever att det är en stor omställning att bli familjehem.

Att ha någon utbildning är säkert jätte bra. Vi har inte haft något behov av det. Jag kan tänka mig att många behöver det, för det är ju en omställning för hela familjen. Det är inte så enkelt du måste veta vad du ger dig in på. Det är inte en person som du, likt en inneboende, ska hyra ut ett rum till utan det är en familjemedlem. Man måste vara beredda att anpassa sig efter ungdomen också, det är en omställning. Jag tror att många skulle behöva en utbildning för det.

Familjehemsföräldrarna i den tidigare forskningen visade även betydelsen av fortgående utbildning genom dels familjehemsträffarna men också föreläsningar och kontinuerlig handledning (Länsstyrelsen 2008, s.17; Ivanova & Brown 2010, s.1799-1801). Familjehem 1 har tidigare framhåvt att hon tycker att en specifik utbildning är viktigt och beskriver även att fortgående utbildning är viktigt i form av föreläsningar.

Den tidigare forskningen visade att Familjehemsföräldrarna ville ha hjälp från socialtjänsten att kunna stötta varandra på andra sätt genom något slags forum (Denby, Rindfleisch & Bean 1999, s.300-302). Familjehemsföräldrarna ville även kunna stötta varandra utan socialarbetarens inblandning då de behövde bekräftelse från någon annan i deras arbete (Ivanova & Brown 2010 s.29). Båda familjehemmen uttrycker att familjehemsträffarna är ett nätverk som gav viktigt stöd men familjehem 1 som arbetar som familjehem ensam känner ett behov av mer stödjande nätverk utöver familjehemsträffarna.

Som familjehem har du ett jävla ansvar, faktiskt och det är inte lätt alla gånger. För du kan ju inte prata och får inte heller prata med vänner och bekanta. Det är kanske det man skulle behöva ibland, alltså ett större nätverk, något forum. Det är jätte konstigt för det finns verkligen inte, eller det finns men det är ganska dött.

Jenny menar att utöver familjehemträffarna har personalen upplevt att familjehemmen behöver ett forum där de kan dela tips och problem som uppstår med varandra. Jenny förklarar att tanken därför är att starta en sluten Facebook grupp där enbart familjehemmen kan prata med varandra.

Med hjälp av systemteorin kan familjehems 1 förklaring förstås. Hon anser att ett nytt familjehem är i behov av en specifik utbildning och även att erfarna familjehem är i behov av fortgående utbildning. Familjehemmen visade tidigare i resultatet att de hade mer behov av stöd i början av en placering, då de i systemet använde mer energi för att fungera. Detta berodde på att jämvikten i systemet förändrades och att placeringen utgjorde en stressande livsfaktor. Genom utbildning kan familjehemmen förbereda sig bättre på förändringen och den stressande livsfaktorn, vilket gör att inte lika mycket energi går åt i systemet.

Att båda familjehemmen uttryckte att en fortgående utbildning är bra genom erfarenhetsträffarna och handledning med personalen. Båda systemen behöver inflöde av energi till systemet. Familjehem 1 visade sig vara i mer behov av inflöde då hon gick på föreläsningar via kommunen medan familjehem 2 tyckte att stödet var på gränsen till för mycket. Familjehem 2 kan som system skapa egen energi, synenergi, och behöver därför inte lika mycket stöd utifrån.

Personalens möjligheter att erbjuda stöd och familjehemsföräldrarnas betoning av att en utbildning innan föräldrar blir familjehem borde finnas kan tolkas med hjälp av utvecklingsekologin. Att den konsulentstödda verksamheten inte får köpa in utbildningen handlar om faktorer i exosystemet som finns utanför deras direkta miljö. Familjehem 1 menar att nackdelen att jobba med företag är utbildningen och att kommunen har större möjligheter att få fram bra föreläsningar. Upplevelsen av stödet kan förstås utifrån utvecklingsekologin där exosystemet utanför personalen och familjehemsföräldrarna påverkar vilka möjligheter kommuner och privata företag har. De omgivande systemens förhållanden där det idag sker en diskussion om i fall ett kompetenskrav ska införas för konsulentstödda verksamheter, samt att det inte finns några bestämmelser i lag angående utbildningen kommer påverka familjehemsföräldrarna som erhåller stöd från de konsulentstödda verksamheterna.

Behovet av ett stöttande nätverk som familjehem 1 och Jenny i personalen uttrycker kan förstås med hjälp av systemteorin där stödarbetet utgår från nätverk runtomkring individen. Familjehemsföräldern bildar med sitt omgivande nätverk olika subsystem som kommer ge familjehemmets system positiv energi som gör att en bra placering skapas. Familjehem 1 upplever att hon saknar ett stöttande nätverk vilket gör att hon inte har ett subsystem som tillför energi.

Handledning och hembesök

Familjehem 1 beskriver att hon inte har haft så stora behov av handledning då hennes placering är lugn. Hon upplever dock att det är skillnad på handledning som hon har fått av utbildad psykolog då den var mer strukturerad och menar att det verkligen har behövts då hon tidigare har haft svåra placeringar. Familjehem 2 upplever handledningen som bra och förklarar att de inte har så stora behov av handledning längre. Jenny upplever att stödet handledning utgör i form av att prata om problemen oftast räcker för familjehemmen. Maria menar att handledningen handlar om att familjehemmen ska komma fram till vad de tror är orsaken, hitta egna lösningar på problemen och veta varför de reagerar på ett visst sätt.

Wåhlanders (1990) undersökning visade att det vanligaste var att familjehemssekreteraren träffade familjen en gång om året men en del fick besök en gång i halvåret. Var femte familjehem kände behov av mer kontakt både via telefon och besök. Granskningen Länsstyrelsen (2008) gjort i Västra Götalands län visade att de som var missnöjda med stödet fått för lite vägledning och stöd i uppdraget. Detta visade sig i att socialsekreteraren inte besökte familjehemmet och var svåra att få kontakt med. Kajsa beskriver att de försöker besöka familjehemmen en gång i månaden men att det ibland går längre tid. Båda familjehemmen var nöjda med verksamhetens besöks frekvens. Familjehem 2 svar har tidigare visat på att de nästan tycker att de har för mycket stöd. Hon menar att genom handledningen en gång i månaden, veckorapporter varje vecka och kontakt via mejl, så har de en kontinuerlig kommunikation med verksamheten. Familjehem 2 beskriver också att hon inte vill blanda in verksamheten i alla problem som uppstår.

Vi löser alla problem själva, de är aldrig personliga utan det är lite slarv i skolan.

Blandar vi in andra så kommer han tappa den nära kontakten med oss och vi är ju en familj, då ska man ju lösa det hemma. Jag kan skriva problem som uppkommer i veckorapporten men vi tycker att ansvaret ska vara på oss som familj. Samtidigt ska familjehem ha stöd om det behövs men det är viktigt att man rekryterar bra familjer.

Att behoven av handledning inte var så stora kan förstås utifrån systemteorin. Familjehemsföräldrarna beskriver ett bra stöd som ger ett bra inflöde i systemet. Beskrivningen familjehemsföräldrarna gör om att de har lugna placeringar underlättar tillsammans med det bra stödet, genomflödet, användningen av energin. Detta skapar bra förutsättningar för att uppnå en bra placering. Familjehem 2:s uttalande där hon beskriver att de vill lösa problemen inom familjen visar även på att en synenergi kan skapas i systemet och de är därför inte i ett stort behov av ett omfattande stöd från personalen.

Diskussion

Ett bra stöd till familjehemsföräldrarna i deras arbete med placerade ungdomar är grundläggande för att ge en bättre vård till barnet, minska antalet omplaceringar och öka chansen att familjehemsföräldrarna vill fortsätta som familjehem menar Socialstyrelsen (Socialstyrelsen 1990 se Wåhlander 1990, s.5-8). Ändå har det inom den svenska forskningen inte lagts fokus på att undersöka vilka upplevelser familjehemsföräldrarna har inom den vanligaste placeringsformen. Det finns även en stor brist på familjehem då antalet barn som behöver placeras ökar vilket gör att kommunerna anlitar konsulentstödda verksamheter. Dessa verksamheter kan i dagsläget startas av vem som helst då det inte finns något krav på kompetens för stödet de erbjuder familjehemmen. Syftet med denna studie var därför att undersöka familjehemsföräldrars upplevelser av stödet som ges via en konsulentstödd verksamhet. För att få en bredare bild av stödet undersöktes även upplevelserna om stödet som ges till familjehemmen utifrån verksamhetens personal.

Tillgänglighet, kommunikation och relation till familjehemskonsulenten

Avgörande för ett bra stöd visade sig vara relationen till familjehemskonsulenten då ett förtroende behövde finnas. Utöver en förtroendefull relation behövde familjehemsföräldrarna en tillgänglig personal som finns vid behov, alla information kring placeringen, utbildning, handledning och erfarenhetsutbyte med andra familjehem (Wåhlander 1990; Macgregor et al. 2006; Denby, Rindfleisch & Bean 1999; Ivanova & Brown 2010).

Resultatet i denna studie visade att familjehemsföräldrarna överlag var nöjda med det stöd som de fick från den konsulentstödda verksamheten. Att familjehemsföräldrarna var nöjda överlag kunde förstås då de flesta av de viktiga delarna i stödet som framkom i den tidigare forskningen upplevdes som bra. Den konsulentstödda verksamheten fungerar främst som ett samtalsstöd som försöker utforma sina insatser så att det skapar möjligheter för familjehemmen att ta hand om ungdomen själva. Det visade sig att familjehemsföräldrarna

behövde mer stöd i början av en placering i form av mer information och en kontaktperson till ungdomen. Mer stöd i början kunde förstås utifrån de valda teorierna och bidrar med en förståelse av hur viktigt stödet kan vara i början av en placering.

I familjehemsföräldrarnas upplevelser av kommunikationen med ungdomen framhävdes språkets betydelse i att skapa en relation till ungdomen. För familjehem 2 där pappan kunde ungdomens modersmål underlättades kommunikationen medan familjehem 1 var beroende av tolk för att kunna diskutera viktiga frågor. Familjehem 1:s upplevelser visade även på bristande möjligheter hos verksamheten att erbjuda möjligheter för hennes ungdom att lära sig svenska. Om ungdomen hade fått bättre möjligheter att lära sig svenska hade en strakare relation mellan familjehemsmamman och ungdomen kunnat skapas. Detta utgör en intressant skillnad i upplevelserna i behovet av stöd då båda familjehemmen trots allt var nöjda med stödet överlag. Med hjälp av teorierna och studiens fenomenologiska förhållningssätt kunde denna skillnad visa på nyanser som kan finnas inom sociala fenomen. Inom fenomenologin är det enskilda personers upplevelser som framhävs och olika skillnader i familjehemsföräldrarnas system gjorde att fenomenet upplevdes på olika sätt.

Utbildning, handledning och erfarenhetsutbyte

Utbildningen var en av de viktiga delarna som behövde upplevas som bra av familjehemsföräldrarna för att de skulle känna att de hade ett bra stöd. I denna studie gavs utbildning i form av handledning och erfarenhetsutbyte med andra familjehem. Wåhlander (1990) kom fram till att det är den vanligaste utbildningen som ges till familjehemsföräldrarna. Betydelsen av erfarenhetsutbytet med andra familjehem framhävdes som väsentlig, både av familjehemsföräldrar i den tidigare forskningen (Wåhlander 1990; Länsstyrelsen 2008; Macgregor et al. 2006; Ivanova & Brown 2010; Denby, Rindfleisch & Bean 1999) och familjehemsföräldrarna i denna studie. Personalen menade att träffarna fungerar som en vidareutbildning då familjehemmen under hela placeringstiden behöver fylla på med kunskaper. Familjehemsföräldrarna framhävde i denna studie att det är viktigt att dela erfarenheter med människor som är i liknande situation.

Detta kan utifrån en fenomenologisk inriktning belysa sociala fenomenens skillnader då familjehemsföräldrarna har erfarenheter som andra familjer inte har. Betydelsen av att få dela erfarenheter med andra familjehemsföräldrar kunde i studien förstås med hjälp av de valda teorierna. Teorierna visade att familjehemsträffarna bidrog med energi till de enskilda

familjehemmen och familjehem 1 visade värdet av att kunna prata fritt från hjärtat i en miljö som förstod henne.

Upplevelsen Jenny hade om att familjehemmen uppskattade familjehemsträffarna mer efter det hade blivit mer strukturerade överensstämmelse även med den tidigare forskningen. Detta tillsammans med att familjehem 1 och andra familjehemsföräldrar i den tidigare forskningen upplever att det finns ett bristande nätverk kan bidra med viktig kunskap för utvecklingen av stödet till familjehemmen. Jenny förklarade att personalen hade diskuterat att starta en sluten Facebook grupp där familjehemmen kan stötta varandra vilket är en idé som kan bidra till en känsla av ett mer stöttande nätverk.

Specifik utbildning innan en första placering i ett familjehem görs, var en diskussion som kom fram i denna studie. Personalen framhävde att det optimala vore om de kunde erbjuda en sådan utbildning och att de försökt köpa in kommunens grundutbildning, Pride.

Familjehemsföräldrarna i denna studie framhävde vikten av sådan utbildning till nya familjehem i likhet med den tidigare forskningen som Wåhlander(1990) gjort.

Familjehemmen i denna studie hade inte varit i behov av en sådan utbildning från den konsulentstödda verksamheten som resultatet visar. Dock förklarade familjehem 1 att hon tyckte att en utbildning innan föräldrar börjar arbeta som familjehem borde vara obligatoriskt. Familjehem 2 tror att utbildningen är viktigt för många, då hennes upplevelse är att de är en stor omställning att börja jobba som familjehem.

Det sociala fenomenet att bli familjehem visade tillsammans med de valda teorierna vikten av utbildning innan en betydande förändring. Att den konsulentstödda verksamheten hade sämre möjligheter att ge specifik och även fortgående utbildning i form av föreläsningar kan därför tänkas skapa problem för en del familjehem. Familjehem 1 förklarade att en av nackdelarna att jobba som familjehem mot ett privat företag var just utbildningsmöjligheterna. Detta kan ses i kontrast med att det finns bestämmelser i lag att familjehemsföräldrar från kommunen ska få den utbildning som de behöver. Om dessutom tillståndsplikten med kompetenskrav införs och de konsulentstödda verksamheterna motiveras att användas mer i samhället måste utbildningsmöjligheterna ses över. Familjehem 1 visar även att kompetenskravet kan vara viktigt att införa då hon upplevde att hon vid svåra placeringar har varit beroende av handledning från en utbildad psykolog.

Handledningen och besöksfrekvens upplevdes som bra av familjehemsföräldrarna och familjehem 2 menade att det nästan fick för mycket stöd. Dessa upplevelser visar på att en

konsulentstödd verksamhet kan ha bra möjligheter att ge ett omfattande stöd under placeringstiden. Det är just möjligheterna att erbjuda utbildning till familjehemmen hos de konsulentstödda verksamheterna som behöver belysas i samhället. Upplevelserna familjehemsföräldrarna har i denna studie kan därför bidra med en viktig förståelse av hur betydande utbildningen i stödet till familjehemmen är.

Slutsatser och reflektioner av studien

Slutsatser som kan dras av denna studie är att alla verksamheter som arbetar med att stötta familjehem, privata som kommunala, behöver fokusera på att skapa och utveckla bra relationer till familjehemsföräldrarna. De som erbjuder stödet måste finnas där vid akuta situationer för att familjehemsföräldrarna ska känna en trygghet i stödet. Därför krävs en personal som går att kontakta dygnet runt.

Upplevelsen att de finns ett bra stöd för ensamkommande ungdomar i att träffa likasinnade men inte i form att lära sig svenska behöver tas upp. Mer fokus på aktiviteter där ungdomarna kan lära sig svenska behöver skapas och kanske dagar för ensamkommande kan ha större fokus i början av en placering. Utifrån studiens resultat behövs mer aktiva nätverk skapas där familjehemsföräldrarna kan stödja varandra. Då familjehemsträffarna dels fungerar som ett stöttande nätverk behöver fokus ligga på hur dessa kan struktureras bättre. Nätverken behöver även göras större och bättre. Detta för att familjehemsföräldrarna ska uppleva att de har ett tillräckligt stödjande nätverk. Inom olika verksamheter kan slutna Facebook grupper för familjehemsföräldrarna vara en idé men fler forum och nätverk behöver skapas.

De konsulentstödda verksamheternas möjligheter att erbjuda utbildning behöver ses över. Då ett kompetenskrav hos personalen inom verksamheterna har tagits upp behöver även utbildningen till familjehemmen diskuteras. Någon anpassning så att även små verksamheter kan erbjuda bra utbildning till familjehemmen behöver skapas.

Svårigheter som framkommit med att skriva denna studie var dels att avgränsa syftet då privata verksamheters bidrag till att möjliggöra en utveckling inom den sociala familjehemsvården hade varit intressant att undersöka. Den lärdom som andra forskare kan få från denna arbetsprocess är framför allt att inte välja teorier för tidigt i arbetet och kritiskt granska om teorierna är det mest relevanta analysverktyget för den specifika forskningsmetoden.

Förslag på framtida forskning

Som nämnt i hela uppsatsen behöver fler svenska studier göras av familjehemsföräldrars upplevelser av stödet från både kommunerna och de konsulentstödda verksamheterna. För att få fram vad svenska familjehemsföräldrar tycker om stödet behöver fler studier göras.

Skillnader som kan finnas i konsulentstödet gentemot kommunen behöver undersökas, då det i denna studie om enbart två familjehem framkom att verksamheten hade sämre möjligheter att erbjuda utbildning.

Källförteckning

Tryckta källor

Ahrne, G. & Svensson, P.(2011). *Handbok I kvalitativa metoder*. 1:3. uppl., Stockholm: Liber

Andersson, B-E. (1986). *Utvecklingsekologi*. Lund: Studentlitteratur

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3:1. uppl., Lund: Studentlitteratur

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Andra upplagan. Stockholm: Natur & Kultur

Schjödts, B. & Egeland, T. (1994). *Från systemteori till familjeterapi*. Lund: Studentlitteratur

Wåhlander, E. (1990). *Familjehem- stöd och hjälp*. FoU-rapport nr.133 Stockholm: Socialförvaltning

Öquist, Oscar (2008). *Systemteori i praktiken: konsten att lösa problem och nå resultat*. Gothia förlag: Stockholm

Elektroniska källor

Denby, R., Rindfleisch, N. & Bean, G (1999). Predictors of foster parents satisfaction and intent to continue to foster. *Child abuse & Neglect*, 23(3), March 1999, s. 287–303

[Vetenskapligt granskad tidskrift]. (2016-05-04)

<http://www.sciencedirect.com.till.biblextern.sh.se/science/article/pii/S0145213498001264>

Ivanova, V. & Brown, J. (2010). Support needs of Aboriginal foster parents. *Children and Youth Services Review* 32, s.1796–1802. [Vetenskapligt granskad tidskrift]. (2016-05-04)

<http://www.sciencedirect.com.till.biblextern.sh.se/science/article/pii/S0190740910002264>

Länsstyrelsen (2008). *Tillsyn av familjehemsvården i Västra Götalands län - granskning i 11 kommuner/stadsdelsnämnder*. Rapport 2008:64. Länsstyrelsen i Västra Götalands län, socialenheten. (2016-05-03)

http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2008/Rapport2008_64_Tillsyn_familjehemsvard.pdf

Macgregor, T.E, Rodger, S., Cummings, A.L. & Leschied, A.W (2006). The needs of foster parents: A qualitative study of motivation, support and retention. *Qualitative Social Work*,

09/01/2006, Vol.5(3), s.351-368 [Vetenskapligt granskad tidskrift]. (2016-05-04)

<http://qsw.sagepub.com.till.biblextern.sh.se/content/5/3/351.full.pdf+html>

Riksdagen.se (2015/16:857). *Tillstånd för konsulentstödda familjehem*. Motion till Riksdagen
Teresa Carvalho. T, m.fl. (S)

http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/tillstand-for-konsulentstodda-familjehem_H302857

Socialstyrelsen (2013a). *Ett hem att växa i- Familjehemmets bok*. Västerås: Edita Aros AB.
www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18840/2013-3-1.pdf

Socialstyrelsen (2013b). *Barn och unga i familjehem och HVB, handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter*. Västerås: Edita Västra Aros AB.

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18923/2013-1-1.pdf>

Socialstyrelsen(2014) *Barn och unga – insatser år 2013 Vissa insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)*.
Stockholm: Socialstyrelsen Publ. september 2014(2016-05-16).

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19485/2014-9-1.pdf>

Statens offentliga utredningar (2011:9). *Barnen som samhället svek- åtgärder med anledning av övergrepp och allvarliga försummelser i samhällsvården*. Betänkande av
upprättelseutredningen. Stockholm: Elanders Sverige AB.

<http://www.regeringen.se/contentassets/70b1c99340204a099a0eda278b3e3406/barnen-som-samhallet-svek-sou-20119>

Vetenskapsrådet(2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm/Göteborg: Elanders Gotab AB.

http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Bilaga 1

Intervjuguide familjehemsverksamheten

Organisation och personal

- Hur har familjehemsverksamheten utvecklats sedan starten 2012?
  - Vilka förändringar har gjorts?
- Upplever du att ni som en konsulentstödd verksamhet kan bidra på ett annat sätt till familjehemmen än vad kommunen kan göra?
- Märks det på något konkret sätt i stöd insatserna att socialtjänsten har det yttersta ansvaret?
  - Är det skillnad beroende på vilken kommun ungdomen tillhör?
- Hur upplever du att samarbetet med socialtjänsten fungerar?
- På uppdrag av socialtjänsten tillkommer liknande arbetsätt men på vilka sätt tycker du att verksamheten skiljer sig från socialtjänsten i det stöd ni ger till familjehemmen?
- Har ni någon specifik utbildning eller utvecklingsarbete för personalen vid familjehemsverksamheten?
- Vad lär ni er som personal i samarbetet med familjehemmen?
  - Vad är det viktigaste i relationen mellan personal och familjehem respektive personal och ungdom?
  - Hur samarbetar personalen med varandra inom familjehemsverksamheten?
- Vad tycker du om att de ska införa tillståndsplikt för konsulentstöda familjeverksamheter?

Stöd till familjehemmen

Stöd vid Placering

- Hur går det till när en ungdom ska placeras i ett familjehem, Jenny har berättat att ni utgår från språk kompetens & att familjehemmen har liknande erfarenheter. Är det några mer kriterier ni utgår från?
  - Vilket stöd ger ni om det uppstår svårigheter vid placeringen?
  - Arbetar ni på något annorlunda sätt eller ger extra stöd om beroende på vilket familjehem det är?
- Hur delaktiga är familjehemmen i vårdplanen och genomförandeplanen?

- I vilken utsträckning får ungdomen och familjehemmet vara med och bestämma om insatser?

Samarbete med och stöd till familjehemmen

- Hur fungerar samarbetet med familjehemmen?
  - Har ni mött några svårigheter i samarbetet?
  - Skiljer sig samarbetet åt beroende på vilket familjehem det är?
  - Vilken uppfattning har du om vad familjehemmen tycker om samarbetet?
- Vilken är din uppfattning om vad familjehemmen tycker om ert stöd, exempelvis handledning/erfarenhetsträffarna?
  - Vilka är de vanligaste dilemman/situationerna som familjehems föräldrar behöver hjälp med?
  - Finns det något specifikt stöd som du skulle vilja att ni ger mer av?
  - Är det något stöd som ni har fått önskemål från familjehemmen eller något stöd som ni upptäckt som ni saknar i dagens arbete?
  - Vilket ekonomiskt stöd ges till familjehemmen?
- Hur ser utbildningen ut för familjehemmen?
  - Finns specifik extra utbildning om det behövs, exempelvis utifrån ungdomen sociala problem?
  - Hur upplevs utbildningen av familjehemmen?
- Hur upplever du att handledning och rådgivningen fungerar för familjehemmen?
- Hur upplever du att erfarenhetsträffarna med andra familjehem stärker familjehemmet?
- Vilken relation önskar ni att familjehemskonsulten och övrig personal har till familjehemmet?
  - Hur involveras familjehemmen i att framföra sina åsikter om ert arbete
  - Hur involveras familjehemmen i beslut som rör dem
- Familjehemmen har möjlighet att kontakta er dygnet runt, Upplever du att det är ett stöd som behövs?

Svåra situationer och dilemman

- Kan du ge ett exempel på hur ni hjälper familjehems föräldrar att hantera en svår situation.

- Vilket stöd upplever du som viktigast för en familjehemsförälder i en svår situation?
- Kan du ge exempel på en svår situation eller ett specifikt problem där samarbetet med en annan verksamhets kompetens användes (Jenny berättade om Passus).

Bilaga 2

Intervjuguide till familjehemmen

Familjehem

Om familjehemmet och relationerna till personalen

- Berätta lite om hur det kommer sig att du började arbeta som familjehem
  - Hur länge har du varit familjehem, vilka erfarenheter har du
  - Vilka skillnader har du märkt i att jobba som familjehem åt andra (kommuner eller konsulentstödda)?
  - Hur länge har du haft den nuvarande placeringen?
- Hur anser du att familjehem bidrar till ungdomar och samhället?
- Hur kommer det sig att ni blev familjehem hos den konsulentstödda verksamheten?
- Tror du att verksamheten har möjlighet att ge ett bättre stöd än kommunen
  - Om Ja, på vilka sätt tror du det märks i den stöd och hjälp verksamheten ger
- Hur tycker du att samarbetet fungerar med verksamheten?
  - Har du mött några svårigheter i samarbetet?
- Berätta lite hur relationen/relationerna ser ut till din familjekonsulent och annan personal som stödjer dig i ditt arbete som familjehem
  - Vilken relation önskar du att du hade med familjehemskonsulten/konsulterna?
  - Hur kommer det sig att den är bra/mindre bra?
  - Har du möjlighet att framföra dina åsikter och påverka den hjälp du får i samarbetet med verksamheten?
  - Känner du dig delaktig i samarbetet kring verksamheten och ungdomen?
- Hur märks det att socialtjänsten är ytterst ansvarig?
- Vad tycker du om att de ska införa tillståndsplikt för konsulentstödda familjehemsverksamheter?

Stöd och hjälp

- Hur upplever du stödet från verksamheten till dig som familjehem?

- Hade du ett större behov av stöd och hjälp när du var ny som familjehem eller har behovet sett likadant ut?
- Finns det något specifikt stöd som ni skulle vilja ha mer av?
- Får du hjälp i fall du behöver annan hjälp eller stöd som verksamheten inte kan erbjuda?
- Får du hjälp med situationer som ensamkommande ungdomar kan hamna i, tänker mig hjälper ungdomar med kontakter till andra med samma kultur eller språk.
- Verksamheten har berättat att de inte ger någon specifik utbildning till familjehemmen utan att handledning och erfarenhetsträffarna fungerar som en fortgående utbildning. Är utbildning något som du saknar?
- Hur upplever du handledningen
  - Fick du som familjehem tillräcklig handledning i början när ungdomen placerades?
  - Hjälper den dig att lättare kunna hantera svåra situationer?
  - Får du handledning i den utsträckning du känner att du behöver?
  - Hur ofta träffar du familjehemskonsulenten?
  - Önskar du mer kontakt?
- Vilka är de vanligaste situationerna som du känner ett behov av stöd och hjälp?
- Kan du beskriva en svår situation där du fått bra stöd och hjälp av verksamheten
- Vilken upplevelse har ni av möten med andra familjehem? På vilket sätt stärker eller bidrar träffarna till dig som familjehems förälder för ungdomen?

Information och tillgänglighet

- Hur upplever du informationen från verksamheten?
  - Finns det en tydlig information om vad som är ert ansvar och vad som är verksamhetens ansvar?
  - Fick du som familjehem tillräckligt med information innan ungdomen placerades?
  - Upplever du att verksamheten har tänkt igenom om placeringen kommer fungera för dig som familjehem?
- Hur upplever du verksamhetens tillgänglighet?
  - Vid svåra situationer
  - Får du svar om du kontaktar verksamheten

- Känner du behov av möjligheten att ha någon att kontakta dygnet runt ifall en krissituation skulle uppstå?
- Känner du att verksamheten vid en akut situation kan hjälpa och stötta dig i problemet som uppstått
- Har du haft samma kontaktpersoner från när ni startade som familjehem fram tills nu?
- Får du som familjehem tillräckligt med ekonomiskt stöd?

Stöd till ungdomen

- Hur upplever du att familjehemsverksamhetens samarbete med andra verksamheter inom organisationen?
  - Har annan kompetens eller erfarenheter inom organisationen hjälpt ungdomen?
- Upplever du att verksamheten ger ungdomen det stöd och hjälp som behövs?
  - Finns det något stöd från verksamheten som saknas i ditt arbete att ta hand om ungdomen?
- Hur upplever du att verksamheten stöttar dig som familjehem i form av skola/praktikplats?
- Hur upplever ni organisationens fritidsverksamheter för placerade ungdom/ungdomar?
  - Vilken funktion upplever ni att det har för placerade ungdomar
- Upplever du att verksamheten har hjälpt dig att skapa en bra kontakt med ungdomen/ungdomars nätverk?
  - Berätta lite om hur det har gjorts
  - Hade detta arbete kunna göras på bättre sätt?
- Eftersom socialsekreteraren är ytterst ansvarig för ungdomen/ungdomar

Jag känner mig klar sådär, har du några frågor innan vi avslutar?

Vill du vara anonym i uppsatsen eller går det bra att jag använder namn och hur länge du har varit familjehem?